

УДК 78.087.68:378

САКРАЛЬНЕ ХОРОВЕ МИСТЕЦТВО ЯК ОДИН З ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ СТУДЕНТІВ

Камінська М.М.

Державний заклад «Львівський національний університет
імені Івана Франка»

У статті проаналізовано виховний елемент сакральної хорової музики, розглянуто духовну хорову музику як фактор гуманістичних цінностей та духовно-моральних якостей студентської молоді. Висвітлено значення духовної хорової музики в репертуарі студентського хорового колективу. Визначено сутність духовної хорової музики, підкреслено вагомість впливу духовного співу на формування особистості.

Ключові слова: духовна хорова музика, особистість, формування духовності, хоровий колектив.

Постановка проблеми. На сучасному етапі однією з актуальних питань та завдань є відродження духовності нації, пошук нових орієнтирів, нової системи цінностей ідентичності. Світ постійно переживає моральну кризу, пов'язану із втратою моралі, християнських цінностей, оскільки акцент поставлено на праг-

матизм, споживацтво тощо. Тому моральне та духовне виховання особистості нині виступає домінуючою метою навчально-виховної роботи закладів освіти.

У Вікіпедії є визначення, що таке сакральне мистецтво: «Сакральне мистецтво – мистецтво, тісно пов'язане з вірою в Бога, релігійними об-

рядами, релігійним життям, символізмом божественної сили. Сакральне мистецтво в цілому є мистецтвом символічним. Головний чинник, який у ньому домінував протягом всієї історії цього мистецтва – це символічність. Вся ідеологія, культура, література, літургія християнства та інших релігій – глибоко за своєю суттю символічні, що складає винятково велику тему, якій присвячена численна наукова література. Символ відіграє лише роль стимулятора для виникнення ідеї у свідомості людини».

Проблема духовних цінностей на різних історичних етапах, в контексті різних філософських і наукових парадигм осмислювалася як організація світобудови, соціального життя та існування суспільства як складного ієрархічного утворення, становлення, розвитку і соціалізації особистості тощо. Ще у XVII ст., через розвиток "братських" об'єднань, виникали непрофесійні хори при братствах, в репертуарі яких переважали духовні твори. У зв'язку з цим особливою актуальності набуває формування духовних цінностей через ознайомлення з вокально-хоровим мистецтвом в системі освіти.

Аналіз попередніх досліджень. У педагогічній науці проблему цінностей розглядають у своїх наукових працях філософи В. Андрущенко, О. Базалук, Ю. Богущкий, Ж. Безвершук, І. Бех, І. Зязюн, В. Кремінь, Л. Новохатько, Г. Пірог та ін.; питанням духовності особистості присвячені праці С. Анісімова, Л. Виготського, О. Вишневецького, В. Григорчук, І. Кучинської, Н. Маслової, В. Медушевського, Н. Под'якова, Е. Помиткіна, І. Сіданіч, О. Сухомлинської, Л. Хлебнікової, Г. Шевченко та ін.; загальнопедагогічні та психологічні аспекти цього феномена розкриті в працях Л. Божович, В. Давидова, А. Запорожця, І. Зязюна, О. Ростовського, О. Рудницької, Б. Теплової, Г. Тарасова та ін.; питання розвитку вокально-хорового мистецтва в історичному аспекті розглядають А. Кречківський, А. Лашенко, А. Мартинюк, І. Мітлицька, Л. Москальова, А. Новицький та ін.; дидактичні та методичні питання навчання церковного співу у працях Н. Брянського, І. Гарднера, М. Дилецького, О. Карасьова, В. Мартинова, В. Металлова, С. Миропольського, А. Сосновського, Д. Разумовського, П. Флоренського, К. Харламповича та ін.

До духовної музики звертались українські композитори, які залучились до розвитку вокально-хорового мистецтва: М. Аркас, В. Барвінський, М. Березовський, Д. Бортнянський, М. Колеса, М. Лисенко, І. Нижанківський, К. Стеценко, Я. Степовий, М. Леонтович, С. Людкевич та ін., а також сучасні композитори Г. Гаврилець, Л. Дичко, І. Сахно, Б. Фільц та ін. Питання теорії та методики виконання духовного хорового співу висвітлюють у своїх працях В. Барвінський, Д. Болгарський, І. Гарднер, А. Гвоздецький, Н. Гуляницька, І. Кошміна, І. Сахно, А. Лашенко та ін. Духовна музика формує естетичний ідеал засобами сакральних образів, естетичних цінностей, втілюючись у духовний досвід особистості.

Метою статті є розкриття значення сакрального хорового мистецтва як одного з чинників формування духовності студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальність теми підсилена тим, що формування духовних цінностей студентів досліджується

під час вокально-хорового навчання духовних піснеспівів. Проблема формування духовних цінностей студентів у процесі вокально-хорового навчання є особливо значущою для теорії та методики музичного навчання, формується ставлення до церковного співу, пробуджується інтерес до нього. Сучасна музична педагогіка успадкувала і творчо розвинула на новій естетичній основі релігійні традиції духовної музичної культури. Музична педагогіка зорієнтована на вирішення низки важливих питань щодо професійної підготовки фахівців різних мистецьких напрямків, пов'язаних із художньою творчістю, інтерпретацією мистецьких творів. Роль духовних творів в репертуарі студентського хорового колективу є значною, адже більшість церковних пісень присвячено християнській моралі та дидактиці. У них відображено високоморальний образ душі, її духовність, людяність, а також релігійного почуття.

Розуміючи важливість хорового співу, який, за словами Платона Афіського (427-347 рр. до н. е), «є божественне й небесне заняття, що зміцнює все добре й благородне в людині», давні греки вважали його одним з елементів освіти [2, с. 45]. Існує два вектори впливу на українське сакральне мистецтво – східний та західний. Східний вектор послужив як генетичний фундамент української культури, візантійське мистецтво стає одним з вирішальних та головних чинників побудови державності Київської Русі, ідеологічною та духовною зброєю в поширенні віри, закладає фундаменти національного мистецтва. Західний вектор бурхливими хвилями омивав «візантійський» берег української культури, яка в своїй історії коливалася поміж окцидентальним припливом і відпливом. У цьому контексті було б помилково вважати поствізантійський вектор єдиною правильним шляхом розвитку нашого мистецтва. Завдяки подвижницькій діяльності хорових колективів, дослідників, популяризаторів українське сакральне хорове мистецтво міцно увійшло до репертуару наших хорів як яскрава частина національного мистецького доробку.

Великим надбанням української хорової культури є наявність Києво-Печерського розспіву, який досліджував Д. Болгарський [1, с. 5]. Важливим питанням церковного співу є співвідношення почуттєвості з релігійними нормами стриманості, а навіть деякої суворості. Це проблематика, що потребує окремого дослідження, але у зв'язку з національною ментальністю її можна торкнутися у наступних трьох площинах. Перша, перцептивна, торкається традиційного для українців сприйняття церковного музичного мистецтва, "не стільки як складової сакрального дійства, а як особливої форми індивідуальної персоніфікованої рефлексії, в якій біблійні образи втрачають канонічну самодостатність, відіграючи лише роль емоційного збудника, так би мовити, "каталізатора" індивідуального душевного самовираження, яке в даному контексті постає як психологічний процес переведення свого "наболілого" в універсальну проекцію мистецької алегорії" [4, с. 182]. Церковний спів гармонізує душевний стан людини, сприяє духовному зростанню особистості, перетворюється на аскетичну дисципліну, що спрямовує шлях людини до пізнання Бога. Категорія сакрального є комплексною категорією, що

поєднує в собі органічну єдність раціонального й естетичного [3, с. 26].

Духовна музика має свою естетику, теорію, виконавські та композиторські традиції. У вітчизняній системі музичної освіти вагоме місце займають культурні традиції хорової спадщини, заснованої на багатогранному репертуарі творів духовної хорової музики композиторської школи І. Алфеева, К. Стеценка, О. Кошиця, С. Луньова, В. Степурка, Б. Фільц, І. Щербакова та ін.

Висновки. Найяскравішим віддзеркаленням української релігійності стала церковно-ритуальна функція національного хорового мистецтва, що сформувалася із офіційним прийняттям християнства Київською Руссю і проявилася у багатомі-

вій традиції літургійного та паралітургійного співу. Духовна творчість українських композиторів становить вагомий частку культурної спадщини народу у формуванні духовності сучасної студентської молоді. Духовна (сакральна) хорова музика є високоморальним, дидактичним пластом, великою цінністю світового мистецтва, що змушує думати, співпереживати. До репертуару студентського хору необхідно включати найкращі зразки хорової школи, такі, як: «Літургія» Д. Бортнянського, твори М. Березовського, А. Веделя, сучасних церковних композиторів, таких як І. Алфеев, Л. Дичко, І. Єлєцьких, Б. Фільц, М. Шух, Є. Станкович та ін., які є фундаментом високої моралі, формують духовний світ та світовідчуття особистості.

Список літератури:

1. Болгарський Д.А. Києво-Печерський розспів як церковно-співочий феномен української культури : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.01 / Д.А. Болгарський; Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського. – К., 2002. – 21 с. – укр.
2. Медушевский В.В. Внемлите ангельскому пенью / В.В. Медушевский. – Минск: Православное братство во имя Архистратига Михаила, 1999. – 320 с.
3. Пылаев М.А. Феноменология религии Рудольфа / М. Пылаев. – М.: Издат. Ученые записки Московского Культурологического лицея № 13 10. Серия: Философия, 2000. – 80 с.
4. Тилик І. Про особливості художнього відображення реальних подій у творчості Артемія Веделя / І. Тилик // Матеріали до українського мистецтвознавства. – К.: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2003. – Вип. 2. – С. 180-186.

Каминская М.М.

Государственное учреждение «Львовский национальный университет имени Ивана Франко»

САКРАЛЬНОЕ ХОРОВОЕ ИСКУССТВО КАК ОДИН ИЗ ФАКТОРОВ ФОРМИРОВАНИЯ ДУХОВНОСТИ СТУДЕНТОВ

Аннотация

В статье проанализированы воспитательный элемент сакральной хоровой музыки, рассмотрены духовную хоровую музыку как фактор гуманистических ценностей и духовно-нравственных качеств студенческой молодежи. Освещены значение духовной хоровой музыки в репертуаре студенческого хорового коллектива. Определена сущность духовной хоровой музыки, подчеркнута значимость влияния духовного пения на формирование личности.

Ключевые слова: духовная хоровая музыка, личность, формирование духовности, хоровой коллектив.

Kaminska M.M.

State Institution «Lviv National University named after I. Franko»

SACRAL CHOIR ART AS ONE OF THE FACTORS OF FORMING STUDENTS 'SPIRITUALITY

Summary

The article analyzes the educational element of sacred choral music, examines spiritual choral music as a factor of humanistic values and spiritual and moral qualities of student youth. The significance of spiritual choral music in the repertoire of the student choir collective is highlighted. The essence of spiritual choral music is determined, the importance of the influence of spiritual singing on the formation of personality is emphasized.

Keywords: spiritual choral music, personality, formation of spirituality, choral collective.